

ПИНСК В СОВРЕМЕННОЙ БЕЛАРУСИ

**Тезисы докладов
научно-практической конференции
молодых ученых Пинщины**

Пинск, 21 мая 2004 года

ПИНСК, 2004

Рецензенты:

Нефагина Г.Л. – д. ф. н., профессор

Голубев С.Г. – д. э. н., профессор

Пинск в современной Беларуси: тезисы докладов научно-практической конференции молодых ученых Пинщины, Пинск, 21 мая 2004г.

ПІНШЧЫНА ПАДЧАС ПЕРШАЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ

1 жніўня 1914 года пачалася першая сусветная вайна. Беларусь стала прыфрантавой паласой Паўночна-Заходняга фронту. Ужо ў першы дзень вайны з'яўляецца распараджэнне мінскага губернатара аб увядзенні ў Мінскай губерні, у склад якой ўваходзіў Пінскі павет, ваеннага становішча. У сувязі з гэтым уся паўната улады перадавалася тут у рукі ваенных. А спецыяльныя пастановы начальніка Мінскай вайскавай акругі генерала Е.А. Рауш фон Траунберга, выдадзеныя ў гэты час падкрэслівалі, што ўсе асобы, у тым ліку і грамадзянскае насельніцтва, “падлягаюць ваеннаму суду і пакаранню па законах ваеннага часу аж да смяротнай кары: 1) за бунт супраць вярхоўнай улады, 2) за наўмысны падпал... і г. д. (1). Акрамя таго прысланы ў Пінск яшчэ адзін цыркуляр фон Траунберга патрабаваў ад мясцовага кіраўніцтва “Самым уважлівым вобразам ставіцца да настрояў насельніцтва і да ўсіх праяў грамадскаці. У выпадках малейшага супраціўлення натоўпа патрэбна рашуча прымаць крайнія меры аж да прымянення, згодна існуючым правілам, зброі” (2). 3 лета 1915 года Беларусь стала арэнай ваенных дзеянняў. Маўклівымі сведкамі крвапралітных баёў ад Брэста да Пінска і зараз з'яўляюцца шматлікія могількі часоў першай сусветнай вайны і доты. Вядома, што у гэты час на вайну было мабілізавана 53% пінчукоў ад агульнай колькасці дарослага мужчынскага насельніцтва горада.

Пры набліжэнні фронту да Пінска амаль усё дарослае насельніцтва горада і павета прыцягвалася да выканання абарончых работ. Пасля чаго ваенныя ўлады, як мясцовае насельніцтва, так і шматлікіх бежанцаў, якія запаланілі Піншчыну, стараліся любымі сродкамі выправіць у глыбокі тыл. Па загаду вярхоўнага галоўнакамандуючага расійскай арміяй вялікага князя Мікалая Мікалаевіча, прыхільніка тэорыі “спаленай зямлі”, пакінутыя непряцельно беларускія вёскі падлягалі бязлітаснаму знішчэнню. Аб чым расказваюць і афіцыйныя звесткі германскага генеральнага штаба, паведамляючы аб ваенных дзеяннях у пінскім напрамку: «Уся мясцовасць, па якой адступаў праціўнік, была нямым сведкам супраць падпальшчыкаў уласнага народа. Усюды, куды не прыходзілі нашы войскі, яны знаходзілі пакінутыя і людзьмі, і жывёламі груды камянёў, на якіх то тут, то там тырчалі трубы. Даволі рэдка пападаліся цэрквы, над якімі зліталіся нават казакі. Вось і ўсё, што ўцалела на шляху адступаючых расійскіх армій. (3, с. 44-45). У сваю чаргу ў аглядзе расійскай надзвычайнай следчай камісіі

адзначаецца, што “...У жніўні 1915 г. 8-мі кіламетрах ад Пінска варожа артылерыя абстраляла снарадамі з задушлівым газам табар бежанцаў” (4, с. 167). Спрабуючы абяліць сябе ў сувязі з вялікімі стратамі мірнага беларускага насельніцтва у ходзе наступлення пад Пінскам і ўсю віну зваліць толькі на расійскія войскі, зводка германскага камандавання паведамляла “З лютасцю, якая павінна выклікаць у нашага народа і войскаў пачуццё глыбокай агіды, рускія для маскіроўкі сваіх пазіцый пагналі тысячы людзей: сваіх землякоў – мужчын, жанчын і дзяцей насустрач нашаму наступленню. Нявольна ад нашага агню былі ахвяры (5, с. 50). Але гінулі людзі не толькі ад снарадаў і куль. Тыф, халера і іншыя хваробы, голад, адсутнасць медыцынскай дапамогі касілі людзей не менш, чым зброя.

15 верасня 1915 г. кайзераўскія войскі захапілі Пінск. Далей наступ немцаў быў спынены і фронт надоўга стабілізаваўся непдалёку ад вёск Гарадзішча. У выніку частка пінскага павета аказалася пад германскім войскамі, а частка засталася пад расійскімі. У горадзе і навакольных вёсках былі раскватэраваны германскія салдаты. Тут быў усталяваны жорсткі акупацыйны рэжым. Насельніцтва застаўлялі ў прымусовым парадку рамантаваць масты, дарогі, нарыхтоўваць і вывозіць лес. Каб папярэдзіць выступленні супраць акупацыйнага рэжыму, германскія ўлады выдавалі пагрозлівыя загады. Людзям забаранялася хадзіць альбо ездзіць з аднаго населенага пункта ў другі, нават для наведвання царквы патрэбны былі спецыяльныя пропускі. Не дазвалялася прадаваць мясапрадукты, лавіць рыбу, карміць коней аўсом, забіваць жывёнасць без дазволу і г.д. За самавольнае парушэнне распараджэнняў нямецкіх улад жыхары падвяргаліся штрафам, турэмнаму зняволенню і нават пакаранню смерцю.

Усё гэта выклікала справядлівае абурэнне пінчукоў. У выніку меліся факты забойства кайзераўскіх ваенных чыноўнікаў, падпальвання будынкаў адміністрацыі і складаў з прадуктамі, дыверсіі на чыгунцы, а : канца 1915 г. у наваколлі Пінска пачалі дзейнічаць групы партызан Кіраўніцтва партызанскай барацьбой тут узначаліў А.М. Ільін. Але акрамя тутэйшых партызан, якім актыўна дапамагалі мясцовыя жыхары, ні Піншчыне яшчэ знаходзіліся партызанскія атрады, накіраваныя сюды : Украіны камандаваннем Паўднёва-Заходняга фронту. Аб іх дзейнасці вядомы генерал А.А. Брусілаў расказвае наступнае: “Іваноў (галоўна камандуючы Паўднёва-Заходнім фронтам), узяўшы прыклад з вайны 1812 года, загадаў сфарміраваць ад кожнай дывізіі ўсіх армій фронту па партызанскаму атраду, затым даў загад ім рушыць на паўночны захад Палесся дазволіўшы поўны прастор для дзейнасці. ...Выходзілі бясконцы непаразуменні з мясцовымі жыхарамі, прычым, прызнаваючы толькі асабіста Іванова, гэтыя партызаны прычынялі безліч грабляжоў і мелі вельмі малую схільнасць ваяваць з ворагам. У апошнім я іх цалкам апраўдваў, бо на Пінскіх балотах рабіць конныя набегі было немагчыма, і яны нават кал

б і хацелі весці конныя баі, усё роўна ні ў якім выпадку не змагі б гэтага выканаць (6, с. 169-170).

Безумоўна, балоцісты раён Агінскага канала не мог стаць спрыяльным месцам для поўнамаштабных ваенных дзеянняў. Але выкарыстаўшы дапамогу мясцовых жыхароў і расцягнутасць нямецкай абароны ў выглядзе сістэмы блак-гаузаў, расійскім войскам тут удалося правесці сапраўды унікальную аперацыю. Даведаўшыся, што ў прыфрантавую вёску Невель прыбыла значная групоўка нямецкіх салдат і афіцэраў, штаб 4-ай расійскай арміі пад камандаваннем генерала А.Ф. Рагозы стварыў спецыяльны знішчальны атрад, у асноўным з мясцовых жыхароў, якія служылі ў расійскім войску. Ноччу непрыкметна для ворага гэты атрад з дапамогай мясцовых праваднікоў прабраўся праз лінію фронту і нечакана напаў на германскі гарнізон у Невелі. У выніку нападу было знішчана каля 500 нямецкіх салдат і афіцэраў і ўзяты ў палон нямецкі генерал. Вядома, што аперацыяй па разгрому германскага гарнізона ў Невелі камандаваў афіцэр расійскай арміі, поўны кавалер Георгіеўскага крыжа, тутэйшы жыхар-урадзец вёскі Махро С.І. Паўлюкавец (7, с. 99-100).

Складаным і небяспечным было становішча і ва ўсходняй частцы Пінскага павета. Цяжкасі забяспячэння, разруха на чыгуначным транспарце паставілі расійскую армію на фронце перад неабходнасцю самастойнага правядзення рэквізіцый. У выніку ваенныя улады прымушалі насельніцтва прадаваць па зусім таннаму кошту жывёлу, коней, фураж, харчаванне. На месцах баявых дзеянняў вытоптваліся сялянскія палі, знішчаліся пасевы. У дакладзе Пінскага павятовага іспраўніка мінскаму губернатару ад 7 студзеня 1916 г. паведамляецца, што “Настрой насельніцтва ў частцы павета не захопненага праціўнікам працягвае заставацца падаўленым і трывожным, з-за апаскі, што вораг можа заняць астатнюю яго частку. Сялянскае насельніцтва павета толькі ў малой ступені занята дамашнімі работамі, так як па выпадку блізкасі ваенных дзеянняў сельска-гаспадарчае жыццё поўнасцю разладжана... З крымінальных злачынстваў болей вядомым з’яўляецца выпадак забойства, з мэтай грабежа, у ноч на 10 снежня 1915 года невядомымі двума казакамі мяшчан аколiцы Сернічкі, Петра, Андрэя, Івана Палюховічаў і ранення ў галаву Карпа Палюховіча (8).

Голад, холад, бяспраўе, паражэнні ў вайне прывялі да масавага дызерцірства і марадзёрства сярод расійскіх салдат, выклікалі сярод іх стыхійныя незадавальненні. Ужо на пачатку 1917 года разлажэнне расійскай арміі дасягнула такіх вялікіх памераў, што з былой вернай апоры царызму, яна ператварылася ў грозную небяспеку для яго. У гэтым жа годзе адбываюцца Лютаўская і Кастрычніцкая рэвалюцыі, але найбольш паўплываўшай на падзеі на Піншчыне аказалася лістападаўская рэвалюцыя 1918 года ў Германіі. У сувязі з якой нямецкі ўрад быў вымушаны

адклікаць свае войскі з захопленых у ходзе вайны тэрыторый. А ў значнай ступені прыспецыла яго выкананне гэтую справу Палескае глаўстанне, як

горадзе ўжо не было.

Вялікі гістарычны шлях прайшла Піншчына. Нямала цяжкасц узнікала на гэтым шлях. Аналізуючы падзеі першай сусветнай вайны, х целася б, каб гэтыя падзеі не проста аживілі старонкі мінулага, а з'явілі напамінам сённяшнім людзям аб вайне, як страшным і крваввым бедстве. Каб усё больш прыкладвалася намаганняў захоўваць і берагчы мір, бо яго няма нічога даражэй на свеце.

СОДЕРЖАНИЕ

Секция 1. ЭКОНОМИКА ПИНСКА: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	3
<i>М.Н. Серков</i> Состояние и перспективы развития экономики г. Пинска	3
<i>С.В. Галковский</i> Развитие экономики Пинска и Пинского района в послевоенный период.....	6
<i>А.С. Голубев, В.А. Шинкаревич</i> Социально-экономический ущерб Беларуси и г. Пинска за годы великой отечественной войны.....	10
<i>И.В. Горюхи</i> Проблемы социально-экономической трансформации в малых и средних городах Беларуси	13
<i>Д.Л. Завадская</i> Естественная монополия в инфраструктуре города.....	16
<i>Е.С. Жук</i> К вопросу оценки эффективности международных денежных переводов частных лиц в г. Пинске.....	18
<i>С.А. Клецева</i> Оценка инвестиционной привлекательности промышленности города Пинска.....	23
<i>Д.А. Лукашевич</i> Необходимость развития инвестиционной деятельности на примере Брестской области	27
<i>Л.Н. Черноокая</i> ЗАО «Пинскдрев» - лидер деревообрабатывающей и мебельной отрасли Республики Беларусь	30
<i>Г.А. Щерба</i> Экология человека в условиях хозяйствования и новой оценки земель сельскохозяйственных угодий товаропроизводителей	33
<i>Г.Ф. Вечорко</i> Развитие системы экономического образования в Пинске	38
<i>А.В. Белоусов</i> Необходимость и проблемы развития экономического образования в системе среднего образования г. Пинска	41
Секция 2. ИСТОРИЯ И КУЛЬТУРА: ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	45
<i>В.Г. Гришко</i> Историко-географическая характеристика Пинщины на современном этапе.....	45
<i>М.В. Цуба</i> Піншчына падчас Першай сусветнай вайны	49

<i>А.Л. Ильин</i> Роль пинчанина Эдмунда Зуземя в белорусском национальном движении.....	52
<i>И.Э. Еленская</i> «Пінська газета». 1942-1944 гг.	54
<i>В.Л. Блищ</i> Историко-культурное наследие сел: сохранение и развитие исторические села Ивановского района Брестской области.....	60
<i>Е.Л. Жежейко</i> Становление и развитие самобытных традиций на Пинщине	66
<i>С.А. Жук</i> Белорусское барокко в архитектуре г. Пинска.....	69
<i>Е.А. Игнатюк</i> Лірычнае прачытанне тэмы «Палессе» ў творах мастакоў Драгічыншчыны.....	71
Секция 3. ВОСПИТАНИЕ, ПСИХОЛОГИЯ, ДУХОВНОСТЬ. ПРОБЛЕМЫ СТАНОВЛЕНИЯ ПРАВОВОГО И ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ	76
<i>Л.Н. Давыдова</i> Воспитание психологической культуры личности – одна из основ воспитания нравственности.....	76
<i>Г.В. Ивчик</i> Новая социальная ситуация и актуальные проблемы воспитания молодёжи	79
<i>В.В. Василевицкий</i> Особенности уровня субъективного контроля членов деструктивных религиозных объединений в городе Пинске.....	83
<i>Л.Н. Савич</i> Проблема деструктивного влияния тоталитарных культов на молодежь и пути ее преодоления	86
<i>Е.В. Ярошук</i> Состояние и пути совершенствования идеологической работы в общеобразовательной школе.....	88
<i>Е.Л. Касьяник</i> Развитие профессиональных представлений адептов в процессе обучения профессии.....	91
<i>Н.М. Горбач</i> Проблема гендерного воспитания детей, проживающих в детских домах и школах-интернатах.....	94
<i>А.А. Головин</i> К творческой трудовой деятельности учащихся, через внеурочные формы работы.....	96
<i>В.Г. Гришко</i> Методика преподавания курса «Валеология» в гимназии № 2 г. Пинска	103

<i>А.Я. Веренич</i> Умение решать производственные задачи – как одно из условий воспитания активной жизненной позиции будущего специалиста.....	106
<i>Т.Н. Евчик</i> Компьютерное тестирование как одна из компонент современного образования	108
<i>Т.Г. Кейта-Станкевич</i> Проблемы и перспективы защиты прав потребителей в аспекте судебной практики верховного суда Республики Беларусь (опыт суда Пинского района и города Пинска)	110
<i>П.А. Павлов</i> Проблемы безопасности в электронном бизнесе.....	114